

Dílna čtení jako pramen a oáza dětského čtenářství – 2. část

HANA KOŠULIČOVÁ, MILOŠ ŠLAPAL

Základním zdrojem, z kterého může žák čerpat při svém růstu ke čtenářské a kritické gramotnosti, je prožitkové čtenářství. Pravidelné čtení spojené s prožitkem zvyšuje šance každého dítěte, že získá přesvědčený postoj ke čtení a ovládne i náročné čtenářské dovednosti. Jednu z možností, jak cíleně a pravidelně rozvíjet prožitkové čtenářství, nám nabízí dílna čtení. Některé její charakteristiky a přínosy jsme si již představili v minulém čísle Učitelského měsíčníku a dnes se podíváme na další.

V dílně čtení se cítím dobře s knihami a ostatními čtenáři

Rozhodující pro dlouhodobý úspěch v dílně čtení je vytváření čtenářské atmosféry. Učitel sám by měl být samostatným a přemýšlivým čtenářem, jenž dokáže žáky nadchnout pro čtení knih a pravidelně čte nejen knihy pro dospělé, ale také dětské žánry a knihy pro mládež. Učitel v dílně čtení neuvazuje o dětech primárně jako o svých žácích, kterým zadává úkoly, ale jako o čtenářích, s kterými sdílí radost ze čtení.

Dílna čtení je založena na spolupráci. Žáci přirozenou formou vzbuzují u svých spolužáků zájem o konkrétní knihy, často si je zamlouvají a vzájemně půjčují. Naladění a nastavení skupiny mnohdy rozhodují u jednotlivých žáků, jaké hodnoty a postoje budou v oblasti čtení a čtenářství zastávat. Dílna čtení má velký potenciál při utvoření respektujícího prostředí, příznivého pro čtení a učení.

„Stejně jako mí žáci se i já stávám v dílně čtení součástí čtenářské komunity a užívám si s nimi nejen čas vyhrazený četbě knih, které si sami svobodně vybíráme, ale také čas věnovaný vzájemnému sdílení, který mě obohacuje, inspirovuje, ale také dál posouvá nejen jako učitele, ale také jako čtenáře. Společně si užíváme příběhy, do kterých nás knihy vtahují. Čtenářská komunita, která v dílnách čtení vzniká, má sílu a je pro jejich účastníky velmi motivující a také samotné čtení se stává zcela jiným prožitkem.“

Karla Dubná, ZŠ Františka kardinála Tomáška Studénka

V dílně čtení zlepšuji své čtenářství, ale v naší škole čteme ve všech hodinách

Dílna čtení nemůže rozvíjet všechny čtenářské dovednosti potřebné pro utváření čtenářské a kritické gramotnosti žáků. V dílnách čtení žáci získají důvěru ve čtení, čtenářskou výdrž a odolnost, čtenářskou autonomii, sebedůvěru a ideálně celoživotní lásku ke knihám a četbě. Žáci také potřebují pracovat se společnými texty ve čtenářských lekcích, které umožňují cíleněji rozvíjet jednotlivé čtenářské dovednosti nebo kompetence a setkávat se s interpretacemi a porozuměními dalších čtenářů. Komplexní rozvoj čtenářské a kritické gramotnosti se pak neobejde bez čtení v oborech, kde mají žáci v naukových předmětech příležitost pracovat se specifickým oborovým obsahem a komunikací.

Když čtu, lépe píšu, a když píšu, lépe čtu

Dílna čtení je propojena s dílnou psaní¹, stejně jako je čtenářství neodmyslitelně spjato s pisatelstvím. Děti, které hodně čtou, promyšleněji píšou vlastní texty. Děti, které hodně píšou, rozumějí lépe textům a dokážou se na ně dívat kriticky z pohledu autora. Psaní také umožňuje zachycovat a zviditelňovat prožitky a myšlenky, které pak mohou sdílet s ostatními. Bez psaní se neobejde čtenářská reflexe.

O svém čtení přemýšlím a své čtení si řídím

Žáci, kteří si vytvoří návyk sledovat proces svého čtení a čtenářství, mají výrazně lepší předpoklady pro dosahování

¹ Viz seriál o psaní a pisatelství, který vycházel v Učitelském měsíčníku a v časopise Řízení školy v číslech 1/2020–6/2021.

INOVACE A INSPIRACE

čtenářských cílů. V dílně čtení proto vytváříme prostor pro pravidelnou reflexi čtenářství. Žáci si vedou přehledy přečtených knih, zamýšlejí se pravidelně nad průběhem své četby. Každý žák má příležitost uvažovat o důležitosti a smyslu čtení a čtenářství, sledovat a oceňovat sebe sama jako čtenáře – co mu jde a nejde, čemu dává přednost, jak si pomáhá v nesnázích, čím pro něj četba byla a čím je nyní, co se mu osvědčilo a jak chce dál zlepšovat své čtenářství.

objevovat další a další různé žánry. Teď mě většinou posunou knihy, které jsou přeložené z jiného jazyka, například angličtiny nebo islandštiny. Dočetla jsem knihu Klan koní. Autorka v ní používá zvláštní jména, například Ylva nebo i Ægir, aby upřesnila místo, kde se děj odehrává, a zvýraznila rozdíly mezi postavami. Ylva a její otec mluví islandsky, na rozdíl od ostatních, kteří mluví norský. Autorka používá zajímavá slova a věty, abych četla dál a neztratila o knihu zájem. Chtěla bych vědět, jaký další příběh napíše.“

To, že děti mohou rozhodovat o své četbě a zároveň si samy pro sebe zvědomují, jak čtou a jak ve svém čtenářství postupují, přispívá k tomu, že je pro ně dílna čtení bezpečným a oblíbeným prostředím, skutečnou oázou čtení a učení.

Znáročnování mé četby a rozšiřování čtenářských teritorií, Tereza N., 8. C

„Asi v 7. třídě na konci roku jsem četla po dlouhé době jinou knížku než fantasy. Bylo to skvělé a vtom jsem začala

V projektu Pomáháme školám k úspěchu využíváme dílnu čtení nejen pro žáky v zapojených školách, ale i pro učitele, kteří jejím prostřednictvím pečují o své vlastní čtenářství a lépe pak rozumějí i čtenářským potřebám svých žáků. V následujících dílech seriálu nahlédneme do konkrétních dílen čtení, dozvíme se, jak dílny zavádět v jednotlivých třídách i v celých školách. Seznámíme se s tím, jak žákům pomáhá na cestě k lepšímu čtení sebeřízení a především co prožívají s knihami žáci a jejich učitelé.

Hana Košuličová,
pedagogická
konzultantka a členka
odborného týmu
projektu Pomáháme
školám k úspěchu

Miloš Šlapal, pedagogický
konzultant a člen odborného
týmu projektu Pomáháme školám
k úspěchu

Pomáháme
školám
k úspěchu